

PROSJEKTPLAN

Kommune: Melhus Prosjekt: Mobbing i grunnskolen Oppdragsansvarlig: Tor Arne Stubbe Prosjektnr.: 2445 Styringsgruppe, dato: 19.8.2016

Mobbing i grunnskolen

1. BESTILLING

Kontrollutvalget i Melhus kommune vedtok i sak 19/16 å bestille en forvaltningsrevisjon knyttet til mobbing i grunnskolen:

Kontrollutvalget viser til plan for forvaltningsrevisjon for 2016–2018 og bestiller en forvaltningsrevisjon med fokus på mobbing i Melhus kommune. Prosjektplan og ressursramme legges frem for kontrollutvalget i løpet av høsten 2016 til orientering. Kontrollutvalget ber om at endelig rapport oversendes kontrollutvalgets sekretariat innen 15.02.2017.

I plan for forvaltningsrevisjon 2016 – 2018 er temaet mobbing omtalt på følgende måte:

Opplæringsloven stiller krav om at kommunene skal arbeide aktivt og systematisk for å fremme et godt psykososialt miljø ved skolene. Har grunnskolene i Melhus kommune tilstrekkelig fokus på og et godt opplegg for å forebygge, avdekke og håndtere mobbing?

Revisor var til stede i utvalgets møte 13.06.16 og bistod utvalget under behandling av sak 19/16. Kontrollutvalget ønsket at forvaltningsrevisjonen skulle ha fokus på oppfølging av konkrete saker.

2. BAKGRUNN

Selv om retten til et godt psykososialt miljø for elever i skolen er lovfestet i opplæringsloven, så er problemstillinger knyttet til mobbing og annen krenkende atferd aktuell. I et høringsnotat fra Kunnskapsdepartementet om forslag til endringer i opplæringsloven, om nytt kapittel om skolemiljø, så anslås det at om lag 30400 elever i grunnskolen blir mobbet. Høringsnotatet er en del av regjeringens oppfølging av NOU 2015:2 Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø (Djupedalsutvalget). Djupedalsutvalget ønsker i sin rapport å sette søkelyset på fem utfordringer som kan forbedres i arbeidet med å fremme et trygt psykososialt skolemiljø og å forebygge og håndtere krenkelser, mobbing, trakassering og diskrimine-

PROSJEKTPLAN

Kommune: Melhus Prosjekt: Mobbing i grunnskolen Oppdragsansvarlig: Tor Arne Stubbe Prosjektnr.: 2445 Styringsgruppe, dato: 19.8.2016

ring på en god måte. Disse utfordringene er basert på kunnskap fra forskning, kartlegginger, utvalgsmedlemmers egne erfaringer fra praksis, høringsinnspill fra ulike organisasjoner og tilbakemeldinger fra elever, foreldre og organisasjoner som utvalget har vært i kontakt med på utvalgsmøter og studiereiser.

1. *Rettsikkerhet – elevenes rettigheter blir ikke oppfylt*
2. *Skolekultur – skolekulturen fokuserer for lite på nulltoleranse for krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering*
3. *Involvering og samarbeid – elever og foreldre involveres ikke godt nok i skolens arbeid med det psykososiale skolemiljøet*
4. *Ansvarliggjøring og systematikk – skoleeierens og skoleledernes kapasitet til å jobbe systematisk og langsiktig med å utvikle skolemiljøet er mangelfull*
5. *Organisering – ansvarsfordelingen i støttesystemet er for utydelig*

Utdanningsdirektoratet har over mange år laget veiledere og informasjonsmateriell knyttet til hvordan skoleeiere, skoler og lærere kan arbeide for et godt psykososialt miljø for elevene. Veilederne tar for seg alt i fra det forebyggende arbeidet, hvordan mobbing og krenkende atferd avdekkes, og hvordan skolene bør følge opp hendelser. Selv om det har vært uttrykt nulltoleranse for mobbing i skolen, så viser eksempelvis elevundersøkelsene at mange barn og unge er rammet av mobbing.

Alle elever har ifølge opplæringsloven rett til et godt og inkluderende læringsmiljø. Med "læringsmiljø" menes de samlede kulturelle, relasjonelle og fysiske forholdene på skolen som har betydning for elevenes læring, helse og trivsel. Det psykososiale miljøet skal virke positivt på elevenes helse, trivsel og læring, trygghet og sosiale tilhørighet. Det er den enkelte elevs subjektive opplevelse av å bli krenket som er utgangspunktet for skolens håndtering av opplæringsloven kapittel 9a ("elevenes arbeidsmiljølov"). Det understrekes at det psykososiale miljøet omfatter mer enn mobbing og at kapittel 9a gjelder for både grunnskolen og videregående opplæring.

Det er en diskusjon om hvordan mobbing skal defineres, men Utdanningsdirektoratets definisjon og tolkning ligger tett opp til Dan Olweus definisjon av begrepet. Olweus definerer mobbing slik: "En person er mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger og over en viss tid, blir utsatt for negative handlinger

PROSJEKTPLAN

Kommune: Melhus Prosjekt: Mobbing i grunnskolen Oppdragsansvarlig: Tor Arne Stubbe Prosjektnr.: 2445 Styringsgruppe, dato: 19.8.2016

fra en eller flere andre personer". Det finnes andre definisjoner på mobbing. De fleste av disse krever at følgende kjennetegn er tilstede:

- Det må være ubalanse i styrkeforholdet mellom de som mobbes og de som mobber. Et mobbeoffer kan imidlertid mobbe andre elever (ca. 17 % av mobbeofrene). Elever som ofte slåss med hverandre blir ikke mobbet dersom det varierer hvem som tar initiativet til slåssingen.
- Mobbingen må foregå over en viss tid. Over hvor lang tid kan diskuteres, men enkeltepisoder kalles vanligvis ikke mobbing, selv om de er aldri så alvorlige.
- Handlingene må være av en viss alvorlighetsgrad. En kan ta utgangspunkt i hva eleven opplever som alvorlig. Det er klart at lett erting, som eleven ikke plages av, ikke er mobbing.

Elevundersøkelsen 2013/14 viser at 7,7 % av elevene på 7.trinn i Melhus svarte at de hadde blitt mobbet på skolen de siste månedene. Tilsvarende tall for elever på 10.trinn var 5,3 %. Elevundersøkelsen for 2014/15 viser at andelen som oppgir å ha blitt mobbet var på 4,3 % på 7.trinn, mens på 10.trinn var denne andelen 13,1 %. For skoleåret 2015/16 var tallene hhv 4,0 % (7.trinn) og 2,6 % (10.trinn). Det totale elevtallet i grunnskolene i Melhus ligger på ca 2175 disse årene.

3. AVGRENSING OG PROBLEMSTILLING

I dialog med kontrollutvalget har skolenes arbeid mot og håndtering av mobbing vært det sentrale diskusjonstema. Utvalget er opptatt av hvordan skolene arbeider med trivsel på skolen (forebygging), hvordan de arbeider systematisk for å avdekke mobbing, hvilke tiltak som iverksettes og hvordan disse tiltakene følges opp. Utvalget har signalisert at de ønsker gjennomgang av konkrete saker.

3.1 AVGRENSNING

Revisor har på bakgrunn av utvalgets diskusjoner avgrenset undersøkelsen til å gjelde mobbing av elever i grunnskolen, og vil ikke berøre psykososialt miljø blant ansatte ved skolene, og den vil heller ikke belyse det fysiske skolemiljøet. Øvrige forhold og tiltak for trivsel ved skolene vil tas inn i den grad det har relevans i arbeid med forebygging av mobbing. Revisor avgrenser seg fra å undersøke og vurdere forhold som ligger utenfor virkeområdet for kapittel 9a i opplæringsloven (elevens fritid jfr rundskriv Udir – 2 - 2010).

PROSJEKTPLAN

Kommune: Melhus Prosjekt: Mobbing i grunnskolen Oppdragsansvarlig: Tor Arne Stubbe Prosjektnr.: 2445 Styringsgruppe, dato: 19.8.2016

3.2 PROBLEMSTILLING

Arbeides det aktivt og systematisk for å forbygge, avdekke og håndtere mobbing i grunnskolene i Melhus kommune?

Under denne problemstillingen vil vi eksempelvis belyse hvordan skolene arbeider for å sikre et godt psykososialt miljø; innhentes kunnskap om skolemiljøet jevnlig, analyseres og anvendes kunnskap om skolemiljøet, er det iverksatt generelle tiltak for å øke trivsel eller ta ned omfang av mobbing, og vurderes resultatene av tiltakene? Det er særdeles relevant å se på om skolene har planer for skolemiljøet, oppfølging/rullering av disse planene, og gjennomføring og oppfølging av læringsmiljøundersøkelser. Videre er det interessant å se på hvordan skoleledelsen følger opp med informasjon om skolemiljøet til lovbestemte utvalg, og om ordningen med skolemiljøutvalg fungerer ved skolene. I tillegg er det viktig å belyse om skolene informerer ansatte om skolens arbeid mot mobbing og om ansattes plikt til å melde fra til skoleledelsen om de avdekker mobbing. For å avdekke mobbing må ansatte ha nødvendig kunnskap om temaet og skole/skoleeier må sørge for nødvendig kompetanseutvikling. Det er dessuten vesentlig å få vite hvordan skolene håndterer meldinger om mobbing, da dette har betydning for elevenes mulighet til å klage på skolemiljøet.

4. REVISJONSKRITERIER

Overordnet er det opplæringsloven som angir rammen for skolenes og skoleeiers arbeid med det psykososiale miljøet for elevene i videregående opplæring. Det er kapittel 9a som regulerer forholdet mellom elevenes rettigheter og skolens plikter i forhold til skolemiljøet. Loven er ikke konkret på alle områder, men den beskriver blant annet ansattes plikt til å undersøke, varsle og gripe inn dersom man får kunnskap eller mistanke om at en elev blir utsatt for krenkende ord eller handlinger som mobbing, diskriminering, vold eller rasisme (§9a-3). Den peker videre på krav til internkontroll ved skolen som sikrer at lovkravene blir oppfylt (§9a-4), krav til håndtering av mulige brudd på elevenes rettigheter (§9a-3), og krav til at skolen skal nedsette skolemiljøutvalg (§9a-5).

I forskrift til opplæringsloven er skoleeier pålagt å få gjennomført de nasjonale undersøkelser om skolemiljøet ved hver skole, og sørge for at skolene følger opp resultatene (§ 2-3).

PROSJEKTPLAN

Kommune: Melhus Prosjekt: Mobbing i grunnskolen Oppdragsansvarlig: Tor Arne Stubbe Prosjektnr.: 2445 Styringsgruppe, dato: 19.8.2016

Videre har utdanningsdirektoratet utgitt veiledningsmatriell etc. for hvordan skolene skal arbeide for å ivareta elevenes rettigheter til et godt psykososialt miljø (<http://www.udir.no/Laringsmiljo/>). Dette er viktige og autorative føringer for hvordan skolene og fylkeskommunen som skoleeier skal arbeide for et godt skolemiljø og hvordan man skal håndtere eventuelle mobbesaker.

Lokale styringsdokument vil også være viktige kilder, som mobbeplaner og mål i andre overordna styringsdokument som gjelder elevenes læringsmiljø og mobbing.

5. METODE

I denne undersøkelsen vil det etterstrebtes å innhente foreliggende data fra skoleadministrative system og utdanningsdirektoratets databaser. Det vil bli behov for å innhente dokumentasjon for rutiner og prosedyrer knyttet til den enkelte skoles arbeid med skolemiljøet, og dokumentasjon for korrekt behandling av meldinger om mobbing (saksbehandling). Revisor vil også søke å få beskrivelser av skolenes praksis omkring eksempelvis trivselsarbeid/tiltak, og hvordan resultatene av dette vurderes. Slike prosesser blir trolig best belyst gjennom kvalitative data, da fortrinnsvis intervju med ansatte ved skolene. Det synes viktig at lærerne får gi uttrykk for hvordan de avdekker og håndterer mobbing blant elevene. Det er viktig å komme i kontakt med og få informasjon fra lærere og annet personell som jobber tett på elevene. Det kan være aktuelt gjennom en spørreskjemaundersøkelse eller intervju med representanter for det pedagogiske personalet og andre relevante ansatte.

Datainnsamling i korte trekk:

- Intervju med et utvalg enhetsledere
- Intervju med ledere for skolemiljøutvalg
- Gjennomgang av planer, rutiner og prosedyrer for skolemiljøet, sentralt i kommunen og lokalt ved den enkelte skole
- Gjennomgang av et utvalg saker med enkeltvedtak ifm mobbing.
- Eventuelt spørreskjema til lærere
- UBAS og skoleadm system

PROSJEKTPLAN

Kommune:	Prosjekt:	Oppdragsansvarlig:	Prosjektnr.:	Styringsgruppe, dato:
Melhus	Mobbing i grunn- skolen	Tor Arne Stubbe	2445	19.8.2016

6. ORGANISERING AV PROSJEKTET

Tor Arne Stubbe vil være oppdragsansvarlig revisor for prosjektet, og Arve Gausen vil være prosjektmedarbeider. Prosjektet gjennomføres innen en timeressurs på 300 timer med avtalt levering 15.2.2017.